

ЗООНОЗЫН
ӨВЧИН СУДАЛБЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

**ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ**

Монгол улс дахь Зоонозын халдварт өвчний төлөв байдал, хариу арга хэмжээний чиглэл ЗӨСҮТ

НЭМТШУА-ны ахлах зэрэгтэй тархвар судлагч, АУМ Л.Роломжав

ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

ХЯНАЛТ СЭРГИЙЛЭЛТ

- Дархлаажуулалт
- Шавж, мэрэгчгүйтгэл
- Ариутгал халдваргүйтгэл

ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭ

- Оношилгоо
- Эмчилгээ
- Талбарын тандалт судалгаа

ЭРТ СЭРЭМЖЛҮҮЛЭГ

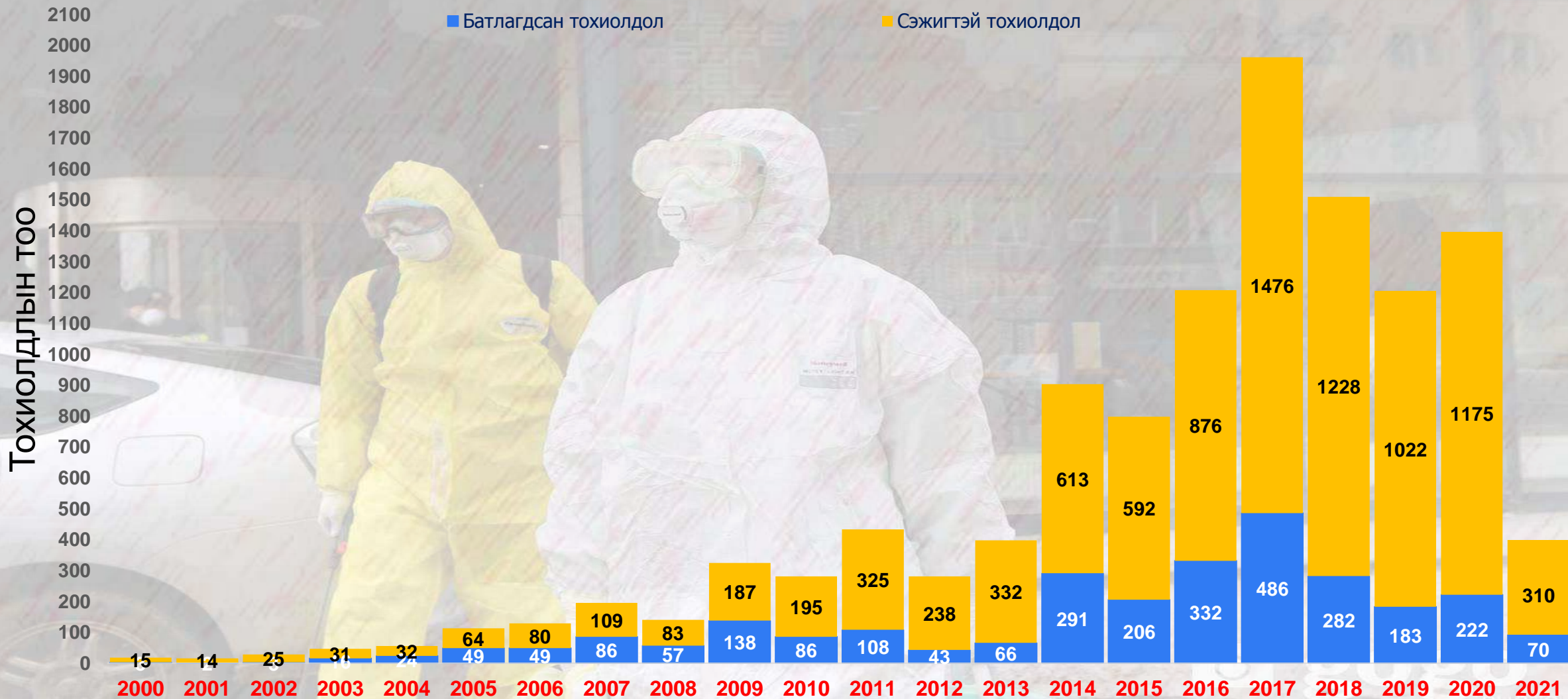
- Сургалт
- Эрсдэлийн үеийн харилцаа холбоо

ТАНДАЛТ СУДАЛГАА

- Судалгаа
- Хүн амд суурилсан
- Байгалийн голомт

ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ҮЕИЙН ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭ (SN=310, CN=70)

Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоог харьцуулсан үзүүлэлт сүүлийн 5 жилээр

Зоонозын өвчин	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Тарваган тахал	4	8	7	7	22	4
Боом	13	12	10	9	4	5
Хачигт энцефалит	177	230	181	88	85	29
Хачигт боррелиоз	94	116	96	77	83	4
Хачигт риккетсиоз	437	929	822	676	860	218
Хумхаа	6	4	2	5	4	4
Галзуугийн эрсдэлд өртсөн	151	169	121	132	95	39
Денге чичрэг	2	3	1	5	0	-
Бэтэг	-	17	25	18	25	6
Токсоплазмоз	-	1	1	-	-	-
Ку чичрэг	-	-	1	1	-	-
Татран	-	-	1	-	-	-
Бруцеллөз	-	-	-	3	3	-
Ям	-	-	-	1	-	-
Бабезиоз	-	-	-	-	-	1
Нийт	884	1489	1267	1022	1181	310

74%

Өнгөрсөн онтой харьцуулахад сэжигтэй дуудлага буурсан

Улсын хэмжээнд 2021 онд 310 дуудлага хүлээн авсанаас хачигт риккетсиоз 218(70,32%), галзуугийн эрсдэлт өртсөн 39 (12,5%), хачигт энцефалит 29(9,3%), бэтэг 6(1,93%), боом 5(1,6%), тарваган тахал 4(1,29%), хачигт боррелиоз 4(1,29%), хумхаа 4(1,29%), бабезиоз 1(0,32%) тус тус дуудлага хүлээн авсан байна.

Зоонозын халдварын хүний өвчлөл (2010-2021 он)

- Тарваган тахлаар 17 хүн өвчилж, 6 хүн нас барсан. Нас баралтын түвшин **35.3%**
- Галзуу өвчний эрсдэлд 1,326 хүн өртөж, 3 хүн нас барсан.
- Боомоор 106 хүн өвчилж, 7 хүн нас барсан. Нас баралтын түвшин **5.6 %**

Тарваган тахал

Галзуу

Боом

Бэтэг

ХАЧГААР ДАМЖИХ ХАЛДВАРТ ӨВЧИН

Улсын хэмжээнд 2005-2021 онд нийт **6979** сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдснээс **36,1% (2522)** нь батлагдаж, **0.9% (23)** нь нас барсан байна.

- ☐ (14,7%) нь хачигт энцефалит,
- ☐ (74,9%) нь хачигт риккетсиоз,
- ☐ (10.3%) нь хачигт боррелиоз тус тус эзэлж байна.

2020-2021 онд бүртгэгдсэн зоонозын халдварт өвчин

Зоонозын халдварт өвчин /ӨОУА/ 10 нэршлээр	Өвчлөл бодит тоогоор		10000 хүн амд		Нас баралт 2021
	2020	2021	2020	2021	
Холер /A00/	0	0	0	0	0
Тарваган тахал A20/	6	1	0	0	0
Хүний боом өвчин /A22/	0	1	0	0	0
Хачигт боррелиоз /A69/	13	1	0	0	0
Хачигт риккетсиоз /A77/	182	60	0,6	0,2	0
Галзүү /A82/	1	0	0	0	0
Хачигт энцефалит /A84/	20	5	0	0	1
Хумхаа /B50/	2	1	0	0	0
Денги /A90/	0	0	0	0	0
Бэтэг	2	0	0	0	0
COVID-19	1215	561194	3.7	1671,4	1989

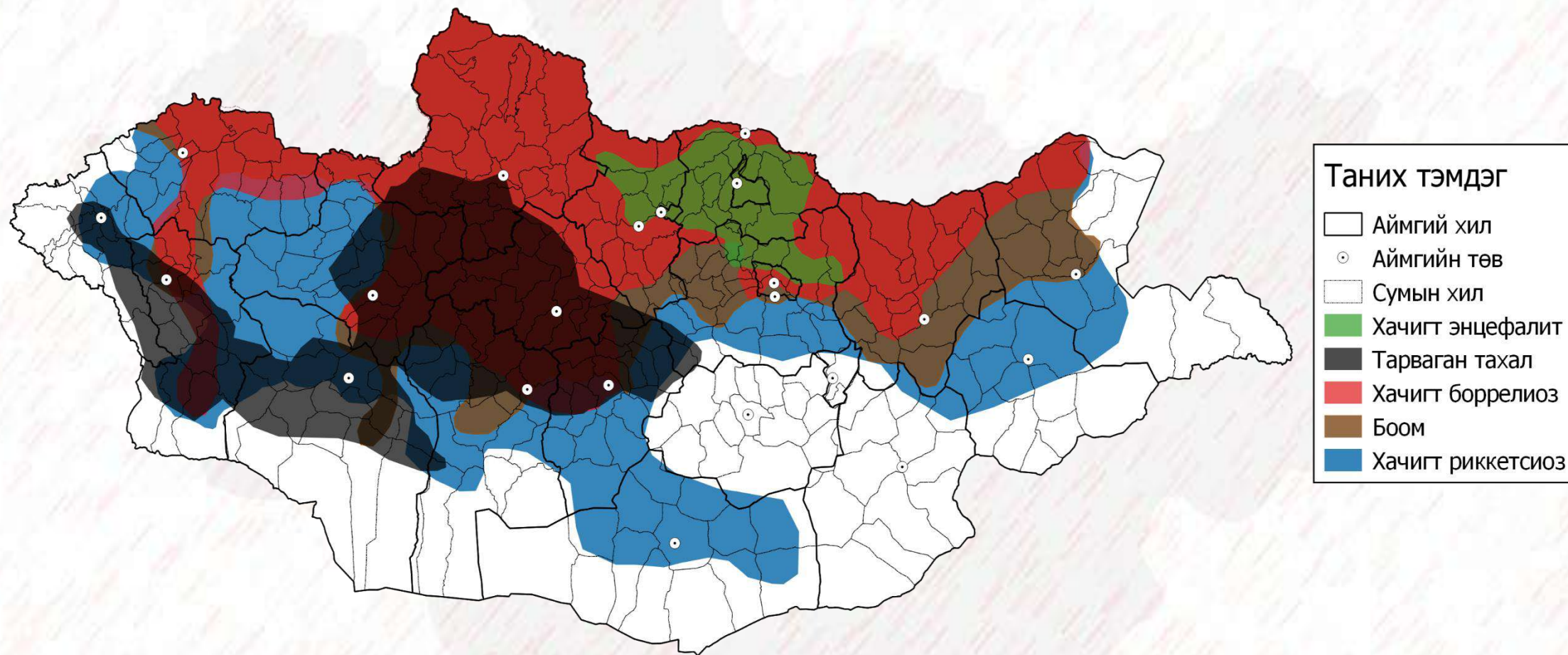
Зоонозын халдварт өвчний бүтэц, 2010-2021 он

Нас баралтын түвшин, 2010-2021 он

Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн тархалт

Тархалтын зургийг хүний өвчлөлийн сүүлийн 10 жилд бүртгэгдсэн тоон үзүүлэлтээр нэгтгэн газарзүйн программд орууллаа.

Халдварт өвчин бүрт тохирсон яаралтай оношлох, эмчлэх, хавьтлыг судлах, илрүүлэх, хөл хорио тогтоох, голомтыг хил хязгаараас давуулж, олон нийтийн дунд тархаахгүйгээр шуурхай хариу арга хэмжээг зохион байгуулж ажиллаж байна.

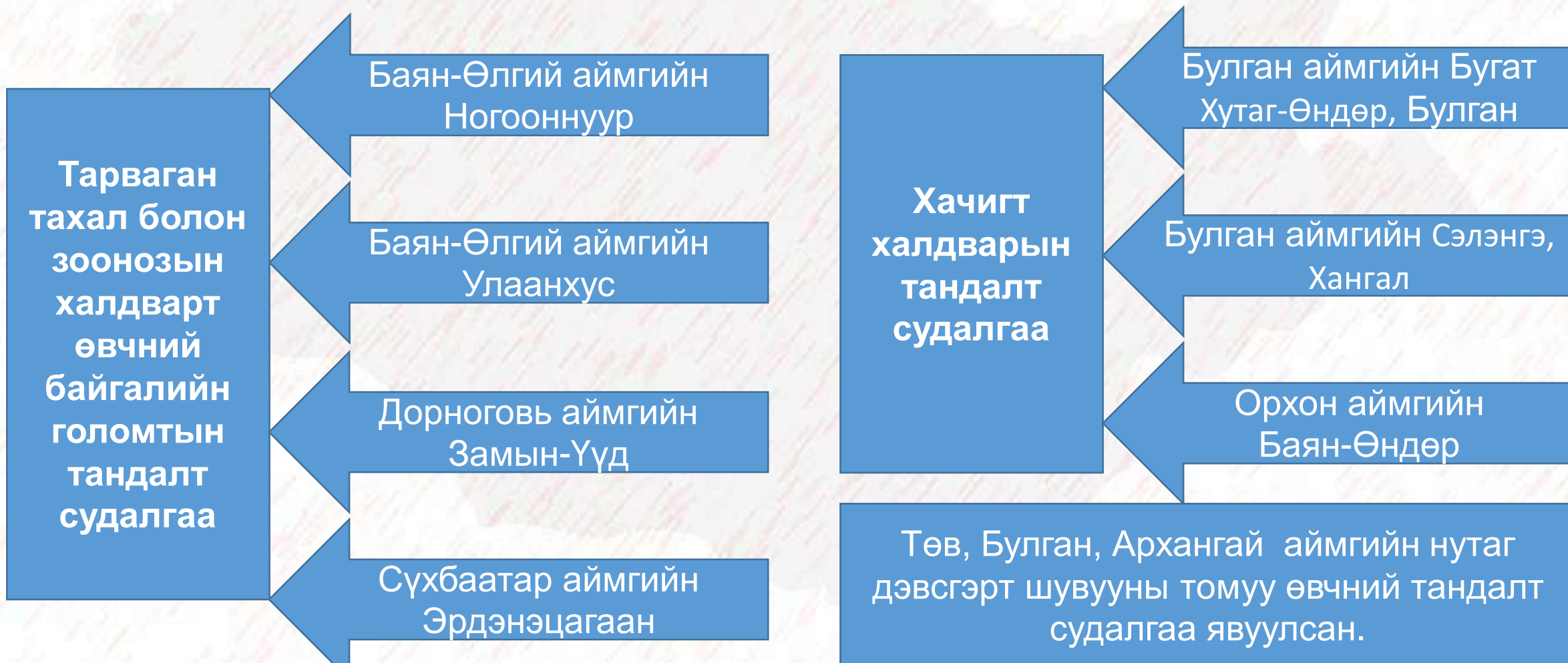

Тохиолдолд суурилсан тандалтын мэдээ

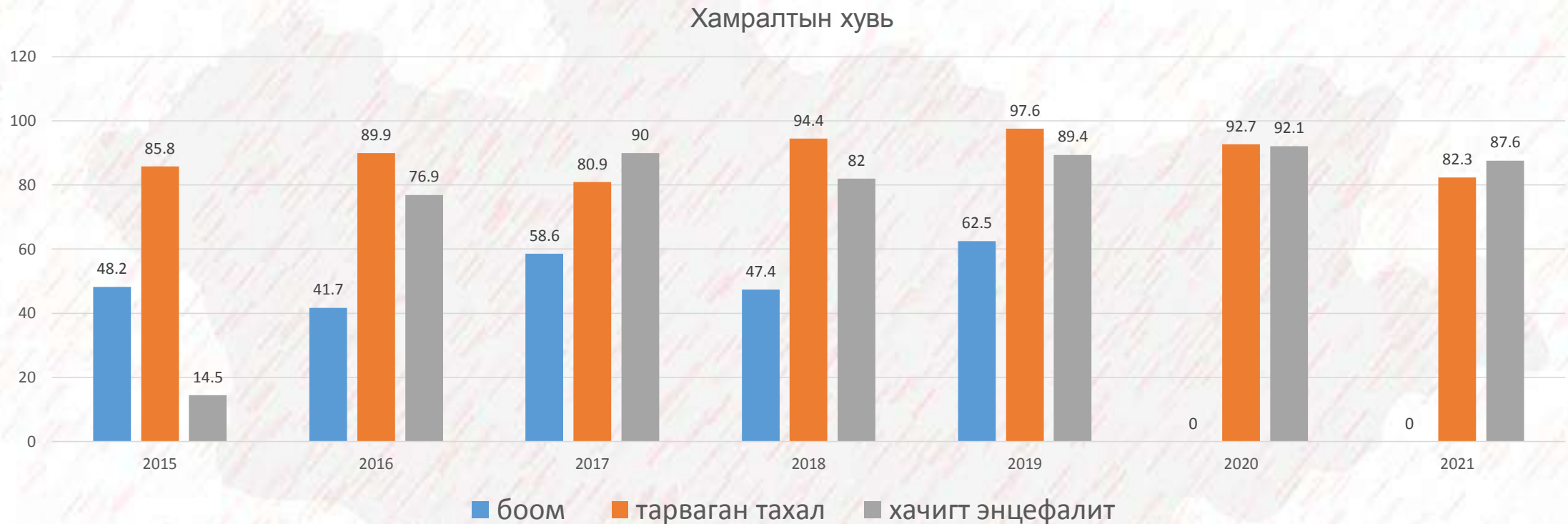
- Шуурхай удирдлагын нэгжийн өдөр тутмын мэдээ 355, долоо хоног тутмын эргэн мэдээлэл 45 удаа бэлтгэн ЭМЯ, ДЭМБ, ХӨСҮТ, НЭМҮТ, ОБЕГ, МХЕГ зэрэг салбар хоорондын байгууллагууд, салбар ЗӨСТ-үүдийн 80 орчим албан тушаалтанд бэлтгэн мэдээлсэн.
- 2021 онд Монгол Улсын Шадар сайдын 2017 оны А/08 тоот тушаалаар батлагдсан Эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалын дагуу үнэлгээг салбар хоорондын байгууллагууд хамтран 5 удаа гүйцэтгэв. ШУН нь голомтод авах хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах, халдварын тархалтыг бууруулах зорилгоор дараах саналыг хүргүүлж хэрэгжүүлэн ажилласан.

БАЙГАЛИЙН ГОЛОМТЫН ТАНДАЛТ СУДАЛГААНЫ

ОХУ болон БНХАУ-тай хамтарсан хил дагуух зоонозын халдварын эрсдэлийг тогтоох, судлах зорилгоор нийт 7 тандалт судалгааг хийж гүйцэтгэн, байгалийн голомтын төлөв байдлыг тогтоон, нийгмийн эрүүл мэндийн үйл ажиллагааг зохион байгууллаа.

Зоонозын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулах бэлдмэлийн ТӨЛӨВЛӨЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ

Тарваган тахлын голомтын идэвхижил нэмэгдсэн, хачигт энцефалитын өвчлөл өндөр байгаатай холбоотой дархлаажуулалтын үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, дархлаажуулалтанд хамруулах хүн амын тоог 1.2 дахин нэмэгдүүлсэн.

Хачигт энцефалитын өвчлөл буусан, голомтот нутгийн болон зорилтот бүлгийн хамралтын хувь нэмэгдсэн.

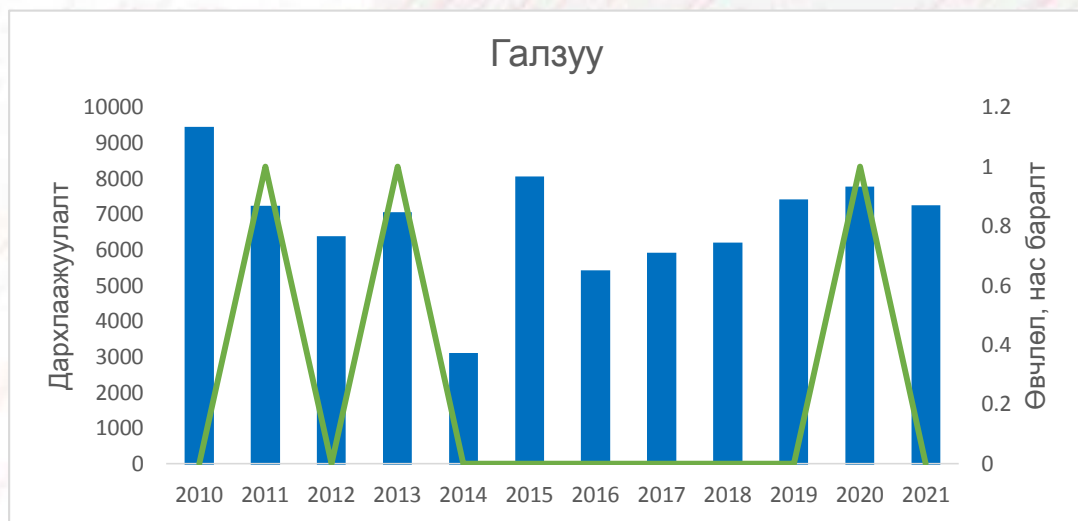
2021 онд коронавируст халдвар COVID-19 тархалт, вакцинжуулалттай холбоотой хачигт энцефалитын вакцины хамралт өвчлөл өмнөх жилээс бага зэрэг буурсан.

Зоонозын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулалт 2010-2021 он

17 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэгт 33500 хүн тун вакцин хүргүүлж, 27546 хүнийг хамруулсан ба 82,3%-ийн хамралттай.

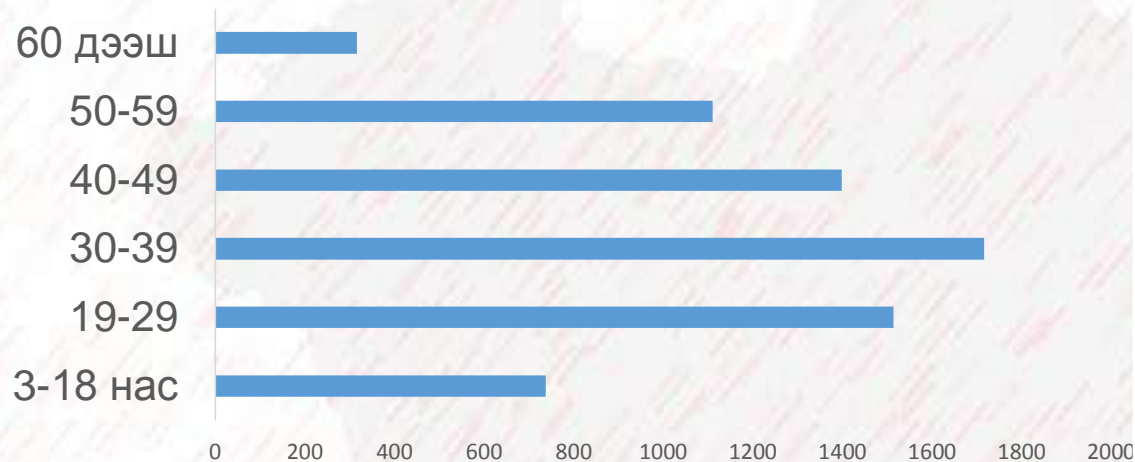
21 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэг, бусад байгууллагын эрсдэлт бүлгийн 21500 хүн тун вакцин захиалснаас 21 аймаг, 4 дүүрэг, НОБГ, Үндэсний аврах бригад, Хил хамгаалах ерөнхий газар, Хилийн цэргийн дугаар анги, Хилийн застав, ЗӨСҮТ-ийн мэргэжилтнүүд нийт 10611 хүн (хамралт 87.6%) хамрагдлаа. Вакцины I тунд 5692, II тунд 4593, II тунд 3080, сэргээх тунд 285 хүн хамрагдаад байна.

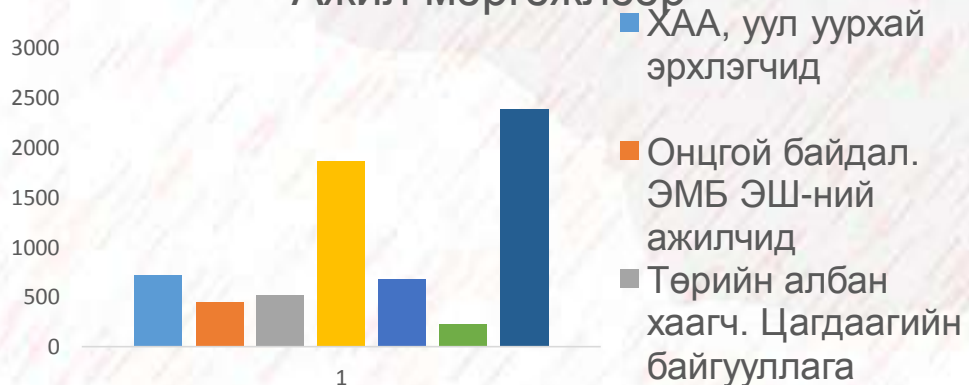
Галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсны улмаас эрсдэлт өртөн галзуу өвчний эсрэг вакцинд 7200 хүн хамрагдсанаас 19.1% нь бүрэн тун аваагүй байна. Яаралтай захиалгын дагуу мал амьтанд уруулж, ноцуулж, шүлсдүүлсний улмаас болон нөөцөд 10 аймагт 690 мл галзуугийн ийлдэс зарцуулсан байна.

Хачигт энцефалитын вакцинд хамрагдсан

Насны бүлгээр

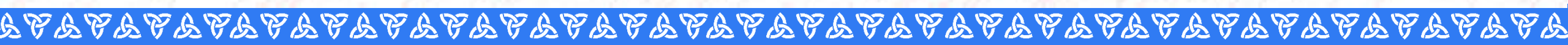

Ажил мэргэжлээр

		өвчлөлийн эзлэх хувь	вакцинд хамрагдалт хувь
насны бүлэг	0-19.	25	7.4
	20-29.	19	29.2
	30-39.	27	27.9
	40-49.	16	20.4
	50-59.	11	11.1
	60+	3	2.4
	хүйс	эр	60.2
	эм	29.8	24.8
ажил хөдөлмөрийн байдал	ажилгүй	17.3	4.7
	хувиараа	16.1	3.9
	малчин	12.4	8
	төрийн албан хаагч	12.4	33.8
	сурагч	9.9	3.9

Хачигт энцефалитын өвчлөл, вакцинд хамрагдалт 2005-2020 он

КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР (КОВИД-19)-ЫН ҮЕИЙН ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭ

ЗӨСҮТ-ийн хариу арга хэмжээний 8 баг, НЗАА-аас тусгай зөвшөөрөлтэй хувийн хэвшлийн ариутгал халдваргүйтгэлийн 6 компанийн 6 баг ажиллаа. Нийт 43 тусгаарлан ажиглах байрны 985 өрөө, 3,880 айлын гэр, байрны орц, 69 албан байгууллага, 7 тусгай үүргийн болон батлагдсан тохиолдол тээвэрлэсэн онгоц, 294 чандарлах болон 35 газарт оршоох оршуулгын үйл ажиллагаанд шарил халдваргүйжүүлэх зэрэг нийт 6,497 объектод 1,042,688 м2 талбайд голомтын эцсийн халдваргүйжүүлэлтийг хийж гүйцэтгэлээ.

Дотоодод халдвар тархахаас сэргийлэх

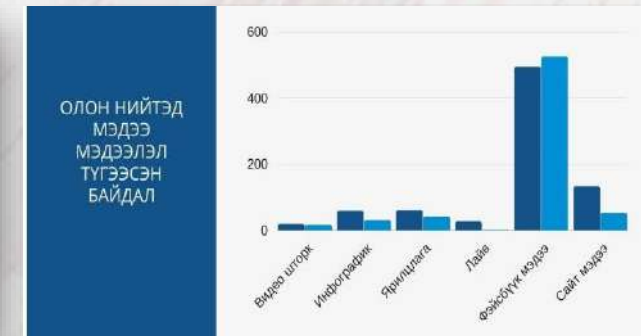
ЦАХИМ БОЛОН ТАНХИМЫН СУРГАЛТ, ДАДЛАГА

- Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын халдвараас сэргийлэх хяналт сэргийлэлт, халдваргүйжүүлэлтийн чиглэлээр 26 удаагийн сургалт 313 байгууллагын 1424 ажилтан албан хаагчдад цахим болон танхимын сургалт
- Эрүүл мэндийн 129 байгууллагын хариу арга хэмжээний багийн 1132 гишүүдийг 17 удаа дадлага сургалтаар дадлагажуулан сургасан байна.
- Зоонозын өвчнүүдээс сэргийлэх сургалтуудыг 7 удаа 21 аймаг, 30 сум, нийслэлийн 9 дүүргийн нийт 75 эрүүл мэндийн байгууллагын 152 эмч, мэргэжилтэнд
- Зоонозын өвчний байгалийн голомтын төлөв байдал сэдвээр 3 аймаг, 27 сумын мал эмнэлэг, БОГ-ын 6 байгууллагын 150 мэргэжилтэнд нийт 24 цагийн цахим болон танхимын сургалт хийсэн байна.

Иргэд олон нийтэд чиглэсэн мэдээ, мэдээлэл

- ✓ 2021 онд цар тахал болон зоонозын халдварт өвчинтэй холбоотойгоор иргэд олон нийтэд чиглэсэн урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр **7 зөвлөмж, 30 инфографик, 4 видео** бичлэг нийт 40 ширхэг сургалтын материал гаргаж, төвийн цахим хуудас, Facebook Page-ээр дамжуулан олон нийтэд нийт 525 мэдээ нийтэлж, хандалт 580,544 байна.
- ✓ Төвийн үйл ажиллагаа, зоонозын өвчлөлтэй холбоотой мэдээллийг **16 телевизтэй хамтран 48 удаа, 7 олон нийтийн мэдээллийн сайтаар 53 удаа, 4 сонинд 8 удаа, 8 телевизэд урсдаг 405 мэдээ 810 удаагийн давтамжтай тус тус нийт 30 байгууллагатай** хамтарч ОНМХ-ээр мэдээ, мэдээллийг түгээж ажилласан байна.

ЭРСДЭЛИЙГ БУУРУУЛАХ

Үндсэн зорилт

Зоонозын өвчний аюул, эрсдэл бий болсон үед хариу арга хэмжээний чадавх сайжирна.

Дэгдэлт

- Хяналт үнэлгээ
- Нөөцийн бэлэн байдал
- Алдаа, сургамж

- Эрсдэлийн үнэлгээ
- Тохирсон хариу арга хэмжээ
- Эмнэлзүйн менежмент
- Талбарын, хээрийн тандалт судалгаа
- Голомтын цомхотгох арга хэмжээ
- Гамшгийн менежмент

- Урьдчилан сэргийлэх
- Байгалийн голомтын хяналт
- Тандалт судалгаа
- Дархлаажуулалт
- Хүн амын дундах тандалт ↑
- НЭМ-ийн хөтөлбөр

ЭРСДЭЛИЙГ БУУРУУЛАХ

Үндсэн зорилт

Зоонозын өвчний аюул, эрсдэл бий болсон үед хариу арга хэмжээний чадавх сайжирна.

Бие даасан хууль эрх зүй

- Босоо удирдлагын тогтолцоо
- Халдварт өвчний тухай хууль
- **Бэлэн байдал хангах**

Мэдээ мэдээллийн тогтолцоо

- Цахим мэдээллийн программ (ZIS 80%)
- Цахим эрүүл мэндтэй уялдуулах
- **Боловсронгуй шуурхай**
- Чатбот
- Мэдээллийн сангийн иж бүрэн сервер

НЭМ-ийн хөтөлбөр

- Эрсдэлт бүлгийн хүн амын (46% малчид)
- Тандалт судалгаанд цахим технологи нэвтрүүлэх
- **Урьдчилан сэргийлэх өвөрмөц хяналт нэвтрүүлэх**

Байгалийн голомтын хяналт

- Мониторинг тогтолцоонд шилжих
- Хил залгаа бүс нутагт
- Тандах өвчний тоог 10 хувиар нэмэгдүүлэх
- **Эрсдэлт хүчин зүйлийг бууруулах**

ЗӨСТ-ийн сургалт, сурталчилгааны үнэлгээ:

- Аймгууд хэтэрхий товч бичсэн, өмнөх онд хийсэн ажилуудтай харьцуулаагүй, Ковид-19 халдварын талаар хийсэн сургалт сурталчилгаа тодорхой бусад өвчлөлийн талаарх мэдээлэл тодорхой бус байна.
- Сургалт сурталчилгаа хийсэн өвлөлийн чиглэл, ямар ямар өвчинөөр зонхилж хийсэн тодорхой бичих

Дархлаажуулалт:

- Голомт илэрсэн сумданд вакцин хийгдээгүй
- Захиалга тайлан хугацаа хоцорч ирдэг
- Өмнөх жилүүдийн дархлаажуулалттай харьцуулах цаашдын үйл ажиллагаа захиалгадаа анхаарах
- Жилийн эцсийн тайланд дархлаажуулалтын мэдээг хүснэгтэнд оруулах

Сайн тал: Сэлэнгэ Хачигт энцефалитын вакцины иргэний мэдээллийг нэгтгэн цахим мэдээллийн санг үүсгэсэн. мэдээлэлд үндэслэн сэргээх болон давтан тунд хамрагдах иргэдийн нэрс, бусад мэдээллийн хамт вакциныг олгож зарцуулалт, хамрагдалт, үр дүнд хяналт тавин ажиллаж нөхцлийг бүрдүүлсэн.

Халдварын голомтот бүс, нутагт дархлаажуулалтын түвшинг гарган тухайн жилийн шинэ тохиолдлын түвшинтэй харьцуулан 2022-2023 оны дархлаажуулалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулж ажиллахаар төлөвлөсөн байна.

БАЯРЛАЛАА

